

Nr 8.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1945 kl. 10 fm.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning i vissa fall av arbetarsmåbrukslån m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 2 februari 1945 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 64, har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva att bestämmelser angående den statsunderstödda arbetarsmåbruksverksamheten må utfärdas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som förordats i propositionen.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

1) II: 458 av herrar *Karlsson* i Stuvsta och *Persson* i Landafors vari anhållits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att bestämmelserna för statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet i kungörelsen den 7 juni 1940 (nr 590) skulle få avseende även å en i motionen angiven typ av bostadslägenhet för skogsarbetare och därmed likställda, därvid enahanda villkor som gälla för arbetarsmåbrukslån skulle gälla för lån till anskaffande och färdigställande av dylik lägenhet, ävensom att bestämmelserna i kungörelsen måtte ändras så att de lämnade möjlighet för flera innehavare av arbetarsmåbruk att där så befundes lämpligt uppföra gemensam ladugård;

2) I: 296 av herr *Näsström m. fl.* och II: 460 av herr *Ericsson* i Sörsjön *m. fl.*, likalydande, vari hemställts att riksdagen vid behandlingen av ifrågasvarande proposition måtte besluta att arbetarsmåbrukslåntagare i viss omfattning skulle kunna tillerkännas rätt till odlingsbidrag utan återbetalningskyldighet.

Beträffande den utredning som ligger till grund för Kungl. Maj:ts framställning får utskottet, i den mån ej därför redogöres närmare i det följande, hänvisa till propositionen. I avseende å de skäl som anförts till stöd för motionerna hänvisas till desamma.

Genom beslut den 26 maj 1944 uppdrog Kungl. Maj:t åt egnahemsstyrelsen att verkställa utredning rörande orsakerna till att föreskrivna byggnads- och förbättringsarbeten i vad avsåge under åren 1935—1938 förmedlade

arbetarsmåbrukslån i vissa fall icke slutförts inom vederbörlig tid samt där-
efter inkomma med förslag till de åtgärder, vartill utredningen kunde för-
anleda.

I anledning härav har egnahemsstyrelsen i skrivelse den 17 november 1944
med överlämnande av den genom styrelsens försorg verkställda utredningen
bland annat hemställt om bemyndigande att bevilja vissa arbetarsmåbruks-
låntagare förhöjning av erhållna arbetarsmåbrukslån. Vid skrivelsen fanns
fogat särskilt yttrande beträffande ett i skrivelsen berört spörsmål av leda-
möterna i egnahemsstyrelsen riksdagsmannen J. A. Andersson i Tungelsta
och generaldirektören O. H. Malmberg.

I särskilda till jordbruksdepartementet den 30 augusti, respektive den 7
december 1944 inkomna framställningar ha vidare Svärdsjö sockens kom-
munalnämnd m. fl. samt Hällesjö egnahemskommitté m. fl. hemställt, att till
arbetarsmåbrukslåntagare måtte utgå odlingsbidrag utan återbetalningsskyl-
dighet. Slutligen ha fyra arbetarsmåbrukslåntagare i Töreboda i en den 28
mars 1944 till jordbruksdepartementet inkommen framställning hemställt
om ekonomiskt understöd utöver förut erhållna arbetarsmåbrukslån för fär-
digställande av deras fastigheter.

Över egnahemsstyrelsens skrivelse och de till departementet inkomna fram-
ställningarna från Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl. samt Hällesjö eg-
nahemskommitté m. fl. ha yttranden avgivits av statskontoret och norrlands-
kommittén. Därjämte har egnahemsstyrelsen avgivit yttranden över de in-
komna framställningarna. Vid styrelsens yttrande över framställningen från
fyra arbetarsmåbrukslåntagare i Töreboda ha fogats yttranden av egnahems-
nämnden i Skaraborgs län och Töreboda egnahemskommitté.

Vid 1933 års riksdag (prop. nr 181; r. skr. nr 280) beslöts inrättande av
arbetarsmåbrukslånefonden. Enligt de för användningen av denna fond nu-
mera gällande bestämmelserna, meddelade i kungörelsen den 7 juni 1940
(nr 590) angående statsunderstödd arbetarsmåbruksverksamhet, må från fon-
den utlämnas arbetarsmåbruksstatslån till landskommuner, vilka med an-
litande därav bevilja arbetarsmåbrukslån till skogsarbetare och därmed lik-
ställda arbetare för att giva dem tillfälle att förvärva mindre lägenheter, ägna-
de att bereda innehavaren utkomst genom jordbruk, drivet vid sidan av an-
nan verksamhet. Högsta lånebeloppet utgör 7 000 kronor. Med avseende å
återbetalningen skall lånet delas i en stående del och en amorteringsdel. Den
stående delen skall fastställas till belopp, motsvarande kostnaden för jord-
förvärvet jämte, i förekommande fall, 60 procent av beräknad kostnad för
sådant förbättringsarbete, som avses i gällande bestämmelser angående stats-
bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. Amorteringsdelen
skall från och med sjätte kalenderåret efter det, då lånet beviljats, återbe-
talas med en trettondel årligen. I kungörelsen den 20 juni 1941 (nr 485) ha
meddelats föreskrifter angående förhöjning i vissa fall av beviljade arbetar-
småbrukslån.

Med anledning av det åt egnahemsstyrelsen lämnade utredningsuppdraget har styrelsen företagit en undersökning beträffande ifrågavarande småbruk, avseende läget den 1 november 1944. Av sammanlagt 319 kommuner med arbetarsmåbruk av årsgrupperna 1935—1938 hade enligt vad styrelsen upplyst 273 inkommit med uppgifter i sådan tid att dessa kunnat bearbetas av styrelsen. Inom övriga 46 kommuner funnes 513 småbruk av ifrågavarande årsklasser. Under hand hade egnahemsstyrelsen inhämtat att ungefär 150 av sistnämnda småbruk ännu icke vore fullt färdiga.

Av det sålunda införskaffade materialet har egnahemsstyrelsen funnit följande framgå.

Det totala antalet arbetarsmåbruk av årsklasserna 1935—1938 inom de 273 kommuner, varifrån inkomna uppgifter blivit bearbetade, uppgår till 3 969. Av dessa ha 990 (25 procent) uppgivits vara ännu icke färdigställda. Arbeten å enbart bostadshusen återstå i 54 fall, å enbart ekonomibyggnaderna i 112 fall och med enbart nyodling i 50 fall, medan i övriga 774 fall de återstående arbetena avse såväl bostadshusen som ekonomibyggnaderna. I 167 av sistnämnda fall återstå även odlingsarbeten.

Anledningen till att de 990 arbetarsmåbruken ännu icke hunnit färdigställas har i närmare hälften eller i 477 fall uppgivits vara militärinkallelser. Inkallelsetiden har för de olika småbrukarna varierat betydligt. Sedan den 1 januari 1943 har den för de nämnda 477 låntagarna uppgått till i genomsnitt 128 dagar. Brist på vissa byggnadsmaterialier, såsom olja, plåt m. m., har angivits såsom orsak till dröjsmålet i 234 fall, brist på fackkunnig arbetskraft i 205 fall, dödsfall, sjukdom eller olycksfall i hemmen i 164 fall, betungande försörjningsplikt i 151 fall, brist på erforderliga medel i 370 fall, ombyte av ägare, därvid ny ägare ej medhunnit det återstående arbetet, i 50 fall o. s. v. I ej så få fall har även bristande företagsamhet hos innehavarna angivits såsom en väsentlig orsak till att småbruken icke blivit i behörig tid färdigställda. I allmänhet ha dock två eller flera av förenämnda anledningar tillsammans bidragit till dröjsmålet. I ett 50-tal fall ha några särskilda orsaker till förseningen icke blivit angivna.

Kostnaden för färdigställandet av de 990 ännu ej färdiga småbruken har i de inkomna uppgifterna beräknats till sammanlagt 1 132 712 kronor eller till i genomsnitt 1 144 kronor per småbruk. De återstående arbetena äro emellertid till omfattning mycket varierande från enbart rätt oväsentliga detaljer, som ansetts kunna utföras för 100 kronor och därunder, till mera omfattande ombyggnadsarbeten, vilka i enstaka fall kostnadsberäknats ända upp till 10 000 kronor. Antalet småbruk, vars färdigställande beräknats draga en kostnad av över 2 000 kronor per styck, har uppgivits vara 132. Till kostnadernas bestridande ha i 279 fall ännu outtagna arbetarsmåbrukslåne-medel redovisats finnas till ett belopp av i genomsnitt ungefär 600 kronor per småbruk. I 225 fall ha småbrukarna uppgivits komma att erhålla ekonomisk hjälp från sina kommuner med i genomsnitt ungefär 800 kronor per låntagare. Genom egna insatser i form av arbete eller pengar ha 700 småbrukare beräknats kunna bidra till sina småbruks färdigställande med envar i genomsnitt cirka 385 kronor. I 106 fall ha låntagarna angivits kunna påräkna hjälp i form av bidrag eller lån från anhöriga eller andra med envar i genomsnitt omkring 650 kronor. Antalet fall, där medel till småbrukens färdigställande ansetts helt eller delvis komma att fattas, har uppgivits vara 410. I 25 av dessa fall överstiger bristen 2 000 kronor men ej 3 000 kronor. I 32 fall utgör bristen över 3 000 kronor per småbruk. I 8 av dessa 57 fall med brist över 2 000 kronor torde arbetarsmåbrukslånen eventuellt komma

att genom kommunernas försorg helt inlösas. Den sammanlagda medelsbristen har beräknats till ungefär 460 000 kronor eller till i genomsnitt omkring 1 120 kronor för vart och ett av sagda 410 småbruk.

Vad angår den ytterligare tid, som de 990 låntagarna ansetts behöva för sina småbruks färdigställande, ha 81 låntagare beräknats kunna få sina ställen fullt färdiga före 1944 års utgång, 763 låntagare före 1945 års utgång, 21 låntagare ej förrän till 1946 års utgång, medan i 125 fall någon tid för småbrukens färdigställande icke blivit angiven.

Egnahemsstyrelsen har funnit den verkställda utredningen giva vid handen, att hjälpåtgärder från statsmakternas sida borde vidtagas för att flertalet av innehavarna av de arbetarsmåbruk av årsgrupperna 1935—1938, som alltjämt kvarstode i ej färdigställt skick, skulle förmå utföra de återstående arbetena. Detta stöd borde enligt styrelsens mening främst lämnas i form av förhöjning av redan erhållna lån intill högst 9 000 kronor. Styrelsen funne sig emellertid kunna antaga, att även de låntagare, som erhållit lån under åren 1939—1944 eller som komme att beviljas lån under åren 1945 och 1946, skulle möta i stort sett samma svårigheter vid färdigställandet av sina småbruk. På grund därav syntes jämväl dessa låntagare böra kunna få lån intill ett belopp av högst 9 000 kronor.

Såsom ytterligare hjälpåtgärder har egnahemsstyrelsen föreslagit beviljande av uppskov med arbetenas färdigställande samt förlängning av den amorteringsfria tiden för arbetarsmåbrukslån.

Egnahemsstyrelsen har i sin skrivelse även upptagit frågan, om åtgärder borde vidtagas för att möjliggöra förbättringar av bostadshusen å de äldsta arbetarsmåbruken, samt härom anfört följande.

Styrelsen har jämväl beaktat den omständigheten, att bostadshusen å vissa arbetarsmåbruk, tillhörande särskilt de båda äldsta årsgrupperna 1933 och 1934, ej torde vara sådana, att de uppfylla de krav på standard, som numera böra ställas på bostadshus av hithörande slag. Detta sammanhänger — förutom med den under de sistförflutna tio åren skedda allmänna höjningen av fordringarna på standarden hos bostadshusen på landsbygden — främst därmed, att lånebeloppen från början genomgående voro låga — för år 1933 i genomsnitt 4 500 och för år 1934 i genomsnitt omkring 4 700 kronor — och att kontrollen över byggnadsverksamheten vid arbetarsmåbruken i början var otillfredsställande. I det närmaste varje arbetarsmåbruk av 1935 års och senare årsklasser har från egnahemsstyrelsens och egnahemsnämndernas sida blivit besiktigat, därvid i upprättade protokoll angivits, vilka brister som ansetts böra avhjälpas, innan småbruken kunde godkännas såsom färdiga. Den bristande standard, som i varje fall torde förefinnas å vissa av de äldsta årgångarnas småbruk, beräknar styrelsen emellertid kunna upphjälpas genom den alltjämt med statsmedel understödda bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. De arbetarsmåbrukslåntagare, varom sålunda kan bli fråga, torde enligt styrelsens förmenande böra vara oförhindrade att för sina bostäders behövliga upprustning till vederbörande hälsovårdsnämnder ingiva ansökningar om bostadsförbättringsbidrag och eventuellt nybyggnadslån eller förbättringslån och därvid ha samma förutsättningar att få sina ansökningar beaktade som andra, vilka i denna form komma i åtnjutande av statlig hjälp till sina bostäders förbättrande. Styrelsen räknar härvid även med, att ett intimt och förtroendefullt samarbete skall komma att äga rum mellan de arbetarsmåbrukslåneförmedlande organen inom kommu-

nerna och de organ — i första hand hälsovårdsnämnderna — som handhava bostadsförbättringsverksamheten. Styrelsen har för avsikt att i nu berörda angelägenhet närmare informera nyssberörda organ. Härvid synes bland annat de arbetarsmåbrukslåneförmedlande organens uppmärksamhet böra fästas på möjligheten att, därest planläggningen eller igångsättandet av arbetet med avhjälpande av väsentliga brister hos arbetarsmåbruken icke bedrives med erforderlig kraft och skyndsamhet, direkt hos egnahemsstyrelsen påkalla det bistånd som må finnas nödigt för rättelses vinnande.

Ledamöterna i egnahemsstyrelsen *J. A. Andersson* och *O. H. Malmberg* ha i sitt förenämnda, vid styrelsens skrivelse fogade särskilda yttrande beträffande ifrågavarande spörsmål anført i huvudsak följande.

Egnahemsstyrelsens uppfattning, att de brister, varmed bostadshusen, särskilt i fråga om arbetarsmåbruk tillhörande årsgrupperna 1933 och 1934, äro behäftade, böra kunna avhjälpas genom den med statsmedel understödda bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden, kan icke biträdas. En sådan anordning synes medföra att endast en del av de bostäder, varom här är fråga, kommer att förbättras. Det gäller här bostäder vilka uppförts för omkring 10 år sedan med hjälp av arbetarsmåbrukslån. Då bostäderna, främst på grund av att lånen varit otillräckliga, erhållit en alltför låg standard, synas bristerna böra avhjälpas genom åtgärder från de organs sida, vilka handhava arbetarsmåbruksverksamheten. Egnahemsstyrelsen synes därför böra företaga en undersökning rörande antalet bostäder å nyssberörda arbetarsmåbruk vilka äro av sådan beskaffenhet, att de ej böra godkännas som familjebostäder, och till Kungl. Maj:t ingiva förslag till åtgärder för avhjälpande av bristerna.

I förenämnda *framställningar från Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl.* samt *Hällesjö egnahemskommitté m. fl.* har föreslagits, att odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet måtte beviljas arbetarsmåbrukslåntagare enligt de grunder, som gälla för erhållande av bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.

I *framställningen från fyra arbetarsmåbrukslåntagare i Töreboda* har framhållits, att stegrade byggnadskostnader samt ofta återkommande beredskapstjänstgöring medfört att låntagarna icke kunnat iordningställa sina småbruk enligt den fastställda planen med anlitan av de lånemedel, som ställts till deras förfogande. De hemställde därför om ytterligare ekonomiskt stöd från statsmakternas sida.

Statskontoret och norrlandskommittén ha i sina yttranden över egnahemsstyrelsens skrivelse samt framställningarna från Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl. och Hällesjö egnahemskommitté m. fl. i princip tillstyrkt de av egnahemsstyrelsen föreslagna åtgärderna till stöd för arbetarsmåbrukslåntagarna. *Statskontoret* har härvid uttalat, att, i den mån fördröjningen av arbetena förorsakats av stegrade arbets- och byggnadskostnader, ytterligare statlig medverkan till färdigställandet av småbruken syntes motiverad.

Beträffande innehållet i *norrlandskommitténs* yttrande hänvisas till s. 7 och 8 i propositionen. Kommittén har bland annat uttalat sig för att lånemaximum borde höjas till 10 000 kronor.

Angående innehållet i *egnahemsstyrelsens* yttrande över framställningarna från Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl. hänvisas till s. 8—10 i propositionen.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, har i ärendet anfört följande:

»Den av egnahemsstyrelsen verkställda utredningen giver vid handen, att arbetarsmåbruk, till vilkas iordningställande arbetarsmåbrukslån förmedlats under åren 1935—1938, i ett icke obetydligt antal fall ej blivit färdigställda inom avsedd tid. Utredningen visar även, att anledningen därtill främst är att söka i de av nuvarande krisläge föranledda förhållandena. Sålunda ha i 477 fall inkallelser till beredskapstjänstgöring angivits såsom orsak till dröjsmål med småbrukens iordningställande, medan brist på byggnadsmaterial och avsaknad av erforderliga medel i 234 respektive 370 fall uppgivits vara anledning till dröjsmålet. I allmänhet synas dock två eller flera av dessa eller liknande orsaker ha bidragit till förseningen. Såsom egnahemsstyrelsen framhållit, torde i stort sett samma svårigheter komma att möta de låntagare, som erhållit lån under åren 1939—1944 eller komma att erhålla lån under åren 1945 och 1946.

I likhet med egnahemsstyrelsen finner jag angeläget att från statsmakternas sida vidtagas åtgärder, ägnade att sätta de ifrågavarande arbetarsmåbrukslåntagarna i stånd att utföra de arbeten som återstå å deras småbruk, respektive att förvärva och iordningställa arbetarsmåbruk. Såsom styrelsen föreslagit, torde främst böra ifrågakomma en tillfällig förhöjning av gällande maximibelopp för arbetarsmåbrukslånen. Med hänsyn till att de återstående arbetena å de arbetarsmåbruk, till vilkas förvärvande lån beviljades under åren 1935—1938, huvudsakligen utgöras av byggnadsarbeten och i betraktande av att byggnadskostnaderna stigit i väsentlig grad, anser jag i likhet med norrlandskommittén, att maximibeloppet bör få höjas till 10 000 kronor. Jag finner mig således böra föreslå, att arbetarsmåbruksstatslån må kunna tilldelas kommun för möjliggörande av en förhöjning intill ett belopp av 10 000 kronor av under åren 1935—1944 beviljade arbetarsmåbrukslån och för utlämnande under åren 1945 och 1946 av arbetarsmåbrukslån med högre belopp än 7 000 kronor, dock högst 10 000 kronor. Det bör därvid ankomma på egnahemsstyrelsen att för varje särskilt fall avgöra om och i vad mån det sammanlagda lånebeloppet må överstiga 7 000 kronor. Styrelsens prövning bör avse såväl lånesökandens ekonomiska villkor som hans förhållanden i övrigt. Vad beträffar återbetalningen av det belopp, varmed arbetarsmåbrukslån kan komma att överstiga 7 000 kronor, tillstyrker jag förslaget, att beloppet skall uppdelas så, att hälften därav hänföres till lånets stående del och återstoden till lånets amorteringsdel. De ifrågasatta låneförhöjningarna torde kunna genomföras utan särskilt kapitaltillskott till arbetarsmåbrukslånefonden.

För att bereda arbetarsmåbrukslåntagarna ytterligare hjälp synes i överensstämmelse med egnahemsstyrelsens förslag bemyndigande böra kunna lämnas styrelsen att beträffande arbetarsmåbruk av årsgrupperna 1935—1938,

för vilka tiden för amortering å lånen redan inträtt, medgiva uppskov med de återstående arbetenas utförande intill utgången av år 1946 samt att i fråga om de arbetarsmåbrukslån, för vilka amorteringsskyldighet inträder år 1945 eller senare, medgiva förlängning av den amorteringsfria tiden med högst två år.

Vad angår den inom egnahemsstyrelsen väckta frågan om förbättring av bostadsstandarden å de äldsta arbetarsmåbruken, synas skäl tala för att egnahemsstyrelsen verkställer närmare utredning i frågan samt inkommer med det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Såsom egnahemsstyrelsen framhållit i sina yttranden över framställningarna från Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl. och Hällesjö egnahemskommitté m. fl., äro innehavare av arbetarsmåbruk berättigade att för odlingsarbeten, som icke föreskrivits i samband med beviljande av arbetarsmåbrukslån, erhålla bidrag enligt kungörelsen den 30 juni 1939 angående statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. För sådana odlingsarbeten åter, som kontraktsevenligt kunna åvila dem, äro arbetarsmåbrukslånen avsedda att användas. Då, såsom jag i det föregående förordat, egnahemsstyrelsen bör erhålla rätt att medgiva förhöjning av redan beviljade arbetarsmåbrukslån, synas de innehavare av arbetarsmåbruk, för vilka uppstått svårigheter att fullgöra dem åvilande odlingsskyldighet, erhålla möjlighet att anskaffa för arbetena erforderliga medel. I avvaktan på erfarenhet hur dessa av mig förordade ändringar i bestämmelserna rörande småbrukslån komma att verka torde åtminstone ännu någon tid kunna anstå med ytterligare åtgärder.

Det av norrlandskommittén berörda spørsmålet om beviljande av lån även för iordningställande och upprustande av redan förefintliga ofullständiga jordbruk eller stödjordbruk till arbetarsmåbruk synes värt beaktande. Jag förutsätter emellertid att denna fråga upptages till närmare övervägande inom bostadssociala utredningen. I avbidan på slutförande av denna utredning synes kunna ifrågasättas om icke en viss återhållsamhet beträffande bildande av nya arbetarsmåbruk bör iakttagas. Härvid bör särskilt hänsyn tagas till möjligheterna för lånesökande att erhålla arbete inom orten.»

Den svåra ställning vari de arbetarsmåbrukslåntagare, som ännu icke färdigställt byggnaderna på sina småbruk, råkat genom de under krigsåren inträdda stegringarna i byggnadskostnaderna har berörts i flera under senare år till utskottet hänvisade motioner. I dessa ha även uppmärksamats svårigheterna för nämnda småbrukare att med erhållna lånebelopp kunna fullgöra föreskriven odlingsskyldighet. I utlåtanden över motionerna har utskottet förklarat sig ense med motionärerna om att åtgärder från statsmakternas sida borde vidtagas för att sätta ifrågavarande låntagare i stånd att utföra återstående arbeten på lägenheterna samt uttalat sig för att utredning borde företagas i ämnet.

Med utgångspunkt från en dylik av egnahemsstyrelsen företagen utredning har Kungl. Maj:t i förevarande proposition föreslagit att arbetarsmåbruksstatslån skulle kunna tilldelas kommun för möjliggörande av en förhöjning

Utskottet.

intill ett belopp av 10 000 kronor av under åren 1935—1944 beviljade arbetarsmåbrukslån och för utlämnande under åren 1945 och 1946 av arbetarsmåbrukslån med högre belopp än 7 000 kronor, dock högst 10 000 kronor. Vidare har föreslagits att egnahemsstyrelsen skulle bemyndigas att för arbetarsmåbruk av årsgrupperna 1935—1938, beträffande vilka amorteringsskyldighet redan inträtt, medgiva uppskov med de återstående arbetenas utförande intill utgången av år 1946 samt att i fråga om arbetarsmåbrukslån, för vilka amorteringsskyldighet inträder år 1945 eller senare, medgiva förlängning av den amorteringsfria tiden med högst två år.

De sålunda föreslagna åtgärderna synas ägnade att i avsevärd mån lindra de påtalade svårigheterna för arbetarsmåbrukslåntagarna. Genom de ifrågasatta amorteringsbestämmelserna för tilläggslånen, som innebära att lånebelopp som överstege 7 000 kronor skulle uppdelas så att hälften därav hänfördes till lånets stående del och återstoden till lånets amorteringsdel, synes vidare sörjt för att de sammanlagda amorteringarna icke skola bliva alltför betungande. Utskottet kan därför tillstyrka bifall till de i propositionen framlagda förslagen.

I fråga om det i egnahemsstyrelsens skrivelse berörda spörsmålet, huruvida åtgärder borde vidtagas för förbättring av bostadshusen å de äldsta arbetarsmåbruken, delar utskottet departementschefens uppfattning, att detta problem bör ägnas fortsatt uppmärksamhet. Egnahemsstyrelsen synes sålunda böra företaga ytterligare utredning i ämnet och framlägga de förslag som därav må föranledas.

Vad härefter angår de i ämnet väckta motionerna synes yrkandet i de likalydande motionerna I: 296 och II: 460 om odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet till arbetarsmåbrukslåntagare i allt väsentligt sammanfalla med de förslag som framförts i de i propositionen redovisade framställningarna av Svärdsjö sockens kommunalnämnd m. fl. Utskottet får i detta sammanhang erinra om att, såsom även framhållits av departementschefen, innehavare av arbetarsmåbruk torde vara berättigade att för odlingsarbeten, som icke föreskrivits i samband med beviljande av arbetarsmåbrukslån, erhålla bidrag enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1939 angående statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. Att dylika eller liknande bidrag skulle kunna utlämnas även till den kontraktsenliga odlingen på ett arbetarsmåbruk kan utskottet, åtminstone innan erfarenhet vunnits rörande verkningarna av de i propositionen föreslagna hjälpåtgärderna, icke tillstyrka.

Beträffande det i motionen II: 458 framlagda förslaget att arbetarsmåbrukslån skulle få utgå även till förvärv och iordningställande av bostadslägenheter för skogsarbetare och därmed likställda vill utskottet framhålla, att detta förslag icke synes stå i överensstämmelse med de principer, som enligt statsmakernas beslut ligga till grund för arbetarsmåbruksverksamheten. Denna verksamhet har nämligen till uppgift att bereda lägenhetsinnehavarna tillskott i deras försörjning genom jordbruk, drivet vid sidan av annan verksamhet. Eftersom vidare frågan om förbättrade bostäder åt bland

annat skogsarbetare torde vara under övertvägande inom bostadssociala utredningen, synes anledning icke förefinnas att nu avlåta skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår det i samma motion framställda yrkandet att författningsbestämmelserna rörande den statsunderstödda arbetarsmåbruksverksamheten borde omarbetas så att de öppnade möjlighet för ett flertal innehavare av arbetarsmåbruk att i de fall omständigheterna vore lämpade härför uppföra gemensam ladugård, synes detta förslag erbjuda åtskilligt av intresse. Emellertid har åt norrlandskommittén uppdragits bland annat att söka utröna möjligheterna att vid mindre brukningsdelar sammanföra djuren i gemensamma ladugårdar i syfte att bättre utnyttja arbetskraften ävensom i övrigt förbättra driften vid dylika jordbruk. I sammanhanget må även erinras om att statsmakterna understött ett försök med uppförande av en för vissa fastigheter i Bjärme i Näs socken, Jämtlands län, gemensam ladugård. Innan mera ingående erfarenheter vunnits rörande verkningarna av sistnämnda försök och resultaten av norrlandskommitténs undersökningar i ämnet blivit kända, synas skäl icke föreligga att hemställa om sådan författningsändring, som föreslagits av motionärerna.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

- 1) att förevarande proposition må av riksdagen bifallas;
- 2) att motionen II: 458 samt de likalydande motionerna I: 296 och II: 460 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 9 mars 1945.

På jordbruksutskottets vägnar:

ABEL ANDERSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Carl Edmund Eriksson*, *Jacob Hansson*, *Anderberg*, *Näslund*, *Bondeson*, *Jonsson* och *Hagman* samt

från andra kammaren: herrar *Andersson* i Löbbo, *Andersson* i Tungelsta, *Ericsson* i Sörsjön, *Jacobson* i Vilhelmina, *Svensson* i Ljungskile, *Nilsson* i Göingegården, *Andersson* i Hedensbyn och *Karlsson* i Stuvsta.

Reservationer:

dels av herr *Ericsson* i Sörsjön;

dels ock av herr *Karlsson* i Stuvsta, vilken ansett att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen II: 458.